

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 3 (1998)

Ποιοι Παράγοντες Επηρεάζουν τα Παιδιά του Νηπιαγωγείου στην Επιλογή Θέματος για Ελεύθερη Ζωγραφική

Δ. Κωταντούλα-Κυριάκη (K. Kotantoula-Kyriaki)

doi: [10.12681/icw.18181](https://doi.org/10.12681/icw.18181)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωταντούλα-Κυριάκη (K. Kotantoula-Kyriaki) Δ. (1998). Ποιοι Παράγοντες Επηρεάζουν τα Παιδιά του Νηπιαγωγείου στην Επιλογή Θέματος για Ελεύθερη Ζωγραφική. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 3, 209–218. <https://doi.org/10.12681/icw.18181>

Ποιοι Παράγοντες Επηρεάζουν τα Παιδιά του Νηπιαγωγείου στην Επιλογή Θέματος για Ελεύθερη Ζωγραφική

Η ελεύθερη ζωγραφική στο Νηπιαγωγείο

Ορισμός

Σύμφωνα με την παράδοση, με τον όρο «ζωγραφική» εννοούμε την ενέργεια με την οποία ο άνθρωπος εκφράζεται πάνω σε κάθε διαδιάσταση επιφάνεια, σχηματίζοντας διάφορα σημεία ή παραθέτοντας χρώματα ή δημιουργώντας αντιθέσεις φωτεινών και σκοτεινών τόνων, χρησιμοποιώντας την τεχνική της νωπογραφίας, της τέμπερας, της υδατογραφίας (ακουαρέλα), της ελαιογραφίας, της εγκαυστικής, της κρητιδογραφίας, του ψηφιδωτού, του κολάζ, της ενθετικής και τις σύγχρονες τεχνικές με τα καινούρια υλικά (Εγκυκλοπαίδεια ΝΕΑ ΔΟΜΗ, τόμος 10ος. Ευρυγένης Κ., 1968)

Η σημασία της ελεύθερης ζωγραφικής στο Νηπιαγωγείο

Στην εποχή μας που ο ορθολογισμός και η μηχανοκρατία έχουν αποξενώσει τον άνθρωπο από τη χαρά της ομορφιάς, η αισθητική αγωγή αποκτά τεράστια

σημασία. Τμήμα της αισθητικής αγωγής είναι η ελεύθερη ζωγραφική. Η ελεύθερη ζωγραφική καλλιεργεί στα νήπια την αισθητική κρίση, με αποτέλεσμα όταν αυτά θα ενηλικιωθούν να μην γίνουν παθητικοί δέκτες, αλλά να είναι σε θέση να διαμορφώνουν κριτική σκέψη πάνω στους διάφορους τομείς της ζωής (Κάνι-στρα Μ., 1991).

Η ελεύθερη ζωγραφική με τις ομαδικές εργασίες αναπτύσσει την κοινωνικότητα των νηπίων, καλλιεργεί τη νοημοσύνη, τη διάθεση για έρευνα.

Είναι μια μορφή συμβολικής λειτουργίας που χαρακτηρίζει τη σκέψη των νηπίων (Βιγγόπουλος Ηλ., τόμος 1ος, 1974).

Παρέχει στον ερευνητή ενδείξεις που αναφέρονται στις συναισθηματικές δυσκολίες των νηπίων.

Η αισθητική διάσταση της ελεύθερης ζωγραφικής

Η ελεύθερη ζωγραφική έχει ως στόχο την έκφραση του ωραίου. Το ωραίο εδώ έχει πολύ πλατιά σημασία και υποδηλώνει το «**αισθητικά ωραίο**», πράγμα που σημαίνει ότι περιλαμβάνει τόσο το ωραίο με την κοινή σημασία όσο και το

όσχημο, μια και αυτό κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις παρουσιάζει αισθητικό ενδιαφέρον (Κάνιστρα Μ., 1991). Η ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων είναι μια γλώσσα πανανθρώπινη που ενώνει και συναδελφώνει, πνευματοποιεί την ύλη, ωραιοποιεί τη ζωή και την εκλεπτύνει.

Παιδαγωγική διάσταση της ελεύθερης ζωγραφικής

Το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της μάθησης των νηπίων είναι η κινητικότητα. Το παιδί μαθαίνει με την κίνηση και «**εν κινήσει**». Κυρίαρχη κινητική πράξη μάθησης εκτός από το παιχνίδι είναι και η ελεύθερη ζωγραφική (Μπενέκος Α., τόμος 6ος, 1979). Η ελεύθερη ζωγραφική ασκεί την προσοχή των νηπίων, την επιμονή και υπομονή, την τάξη και τη μεθοδικότητα στην εργασία.

Πολλαπλασιάζει τα αποθέματα της φαντασίας τους. Καλλιεργεί στα νήπια μια πειθαρχία που βγαίνει μέσα από τη ζωή, όπως τη θέλει ο Dewey.

Ψυχοδιαγνωστική διάσταση της ελεύθερης ζωγραφικής

Η ελεύθερη ζωγραφική έχει υιοθετηθεί ως μέσο για τη διάγνωση της προσωπικότητας του παιδιού. Ο ερευνητής για να μελετήσει την ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων πρέπει να προσέχει την εκλογή του θέματος, αντικειμένων, χρωμάτων, το μέγεθος του χαρτιού, τον τρόπο που κατανέμει το ζωγραφικό χώρο, το μέγεθος του σχεδίου καθώς και τη θέση του μέσα στο χαρτί (Μπέλλας Θ., 1975).

Η θέση του Αναλυτικού Προγράμματος όσον αφορά την ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων

Στόχος

Ο στόχος της εικαστικής τέχνης είναι να βοηθήσει τα παιδιά να ανακαλύψουν τις ποικίλες όψεις των αντικειμένων και να τους αποδίδουν νέες σημασίες επενεργώντας πάνω τους κινητικά και νοητικά, ώστε να εκφράζονται με τρόπο δημιουργικό μέσα από τις εικαστικές τέχνες και να νιώθουν τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας (Βιβλίο Νηπιαγωγού, Ο.Ε.Δ.Β.).

Εφαρμογή

Πολλές τεχνικές της ζωγραφικής μπορούν να εφαρμοστούν στο Νηπιαγωγείο.

Η νωπογραφία, υδατογραφία (ακουαρέλα-νερομπογιά), κρητιδογραφία, ψηφιδωτό, κολάζ και οι σύγχρονες τεχνικές με τα σύγχρονα υλικά).

Ποιο ρόλο παίζουν οι παράγοντες αγωγής: Οικογένεια, Νηπιαγωγείο, Κοινωνία και Φυσικός κόσμος στον καθορισμό θέματος για ελεύθερη ζωγραφική

Οι κυριότεροι παράγοντες αγωγής: οικογένεια, νηπιαγωγείο, κοινωνία και φυσικός κόσμος, που επηρεάζουν την όλη αγωγή των νηπίων, θα πρέπει να παίζουν σπουδαίο ρόλο στον καθορισμό θέματος για ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων.

Η οικογένεια

Η οικογένεια αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. Η ποιότητα του οικογενειακού κλίματος επηρεάζει τα νήπια στην επιλογή θέματος για ελεύθερη ζωγραφική, γιατί τα νήπια συγκρατούν τις παραστάσεις, τις διατηρούν στη μνήμη τους και με την αναπλαστική δύναμη της φαντασίας τους τις μορφοποιούν και τους δίνουν συγκεκριμένη υπόσταση (Κάνιστρα Μ., 1991). Το οικογενειακό περιβάλλον είναι ο τόπος που δημιουργεί θετικές ή αρνητικές εμπειρίες στα νήπια. Η θέση των νηπίων στην οικογένεια, η υιοθέτησή τους, το επάγγελμα των γονέων, το διαζύγιο, η υπερβολική φτώχεια, η συνεχής απασχόληση της μητέρας, η συναισθηματική απόρριψη του παιδιού, ο θάνατος ενός από τους γονείς, τα συναισθηματικά πρότυπα που παρέχει η οικογένεια, η δημοκρατική ή αυταρχική στάση των γονέων επηρεάζουν τα νήπια στη ζωγραφική θεματολογία.

Τα νήπια στην επιλογή θέματος για ελεύθερη ζωγραφική χρησιμοποιούν τη συμβολική όπως την αναφέρει ο Volkelt. Σύμφωνα μ' αυτή τα νήπια προβάλλουν τον εαυτό τους μέσα σε μη ανθρώπινα όντα (ζώα, φυτά) και σε φυσικά ή τεχνητά στοιχεία (βουνό, θάλασσα, ποτάμια, κ.λπ.), καθώς και σε απλά αισθητικά στοιχεία ή στις απλές σχέσεις τους, π.χ. στους συνδυασμούς σχημάτων και χρωμάτων (Παπανούτσος Ε.Π., 1956).

Η οικογένεια στην επιλογή θέματος για ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων επιδρά ενεργητικά και παθητικά. Ενεργητικά επιδρά σαν πρότυπο μέσα από τη λεπτή διαδικασία της ταύτισης. Παθητι-

κά επιδρά με τη δημιουργία ενός καλαίσθητου ή μη καλαίσθητου υλικού πλαισίου (Τρούλης Γ.Μ., 1991).

Ένα φωτεινό και άνετο σπίτι. Μία αυλή με δένδρα και λουλούδια, οι ζωγραφικοί πίνακες μεγάλων ζωγράφων, οι λιθογραφίες, η λαϊκή μας τέχνη, όπως οι περίφημες ελληνικές κουρελούδες, επηρεάζουν θετικά την ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων. Αρνητικά τα επηρεάζει ένα βρώμικο και άχρωμο σπίτι, μια αυλή χωρίς δένδρα, οι ζωγραφικοί πίνακες χωρίς περιεχόμενο.

Το νηπιαγωγείο

Ο ρόλος του νηπιαγωγείου στην επιλογή θέματος για ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων είναι παθητικός και ενεργητικός.

Παθητικά επιδρά με την αρχιτεκτονική του κτιρίου και την υλική του οργάνωση. Τα ογκώδη και πολύπλοκα κτίρια, οι μεγάλοι διάδρομοι, οι μεγάλοι και άσκοποι χώροι, τα ψηλά ταβάνια είναι κτίρια ακατάλληλα στην αισθητική καλλιέργεια των νηπίων.

Οι αίθουσες και ιδιαίτερα η αίθουσα των ασκήσεων πρέπει να στρώνεται με μοκέτα. Τα έπιπλα πρέπει να είναι ελαφριά, τοποθετημένα σε βάθρα με τέσσερις ρόδες για να μπορεί το παιδί να τα μετακινεί και να αλλάζει το χώρο όπως το επιθυμεί. Οι τοίχοι να μην είναι πνιγμένοι. Να επικρατεί η λιτότητα και η άνεση. Να υπάρχουν γλάστρες με λουλούδια στην αυλή και στις αίθουσες. Να προσέχουμε το χρωματισμό των αιθουσών και των επίπλων. Ένα αρμονικό περιβάλλον διαμορφώνει στα νήπια εντελώς υποσυνείδητα αισθήματα τάξης και ομορφιάς.

Ενεργητικά επιδρά με την προσωπικότητα της νηπιαγωγού και την ποιότητα της δουλειάς της, με τη μέθοδο εργασίας, με το πρόγραμμα, με τις προσωπικότητες των άλλων παιδιών. Η μάθηση στα νήπια δεν επιβάλλεται. Φτιάχνοντας τα νήπια μαθαίνουν να φτιάχνουν, μιλώντας μαθαίνουν να μιλάνε, ζωγραφίζοντας μαθαίνουν να ζωγραφίζουν. Ένα σχολικό περιβάλλον πλούσιο σε εμπειρίες φυσικό είναι να επηρεάζει τα νήπια στο θέμα της ελεύθερης ζωγραφικής τους.

Η κοινωνία

Οι βιολογικές ανάγκες του ανθρώπου (τροφή, νερό, ύπνος, κατοικία) καθορίζονται με τον ίδιο τρόπο σ' όλες τις κοινωνίες. Οι ψυχολογικές όμως και οι κοινωνικές ανάγκες διαφοροποιούνται από κοινωνία σε κοινωνία. Αυτό δείχνει ότι τα κοινωνικά συστήματα διαμορφώνουν τη σκέψη και τη δράση των ανθρώπων (Τσαρδάκης Δ., 1993).

Τα συναισθηματικά πρότυπα θετικά ή αρνητικά που παρέχει η κοινωνία, η θρησκεία, η πολιτική, ο αθλητισμός, η επιστήμη και ο οικονομικός παράγοντας επηρεάζουν το θέμα της ελεύθερης ζωγραφικής των νηπίων. Διαφορετικά είναι τα θέματα των νηπίων που ζουν μέσα στην αθλιότητα από εκείνα που ζουν μέσα στη χλιδή και την πολυτέλεια. Οι ζωγραφίες των νηπίων που είναι θύματα πολέμου διακρίνονται για την ωμότητά τους. Η επίδραση της κοινωνίας είναι παθητική και ενεργητική.

Παθητικά επιδρά με τη διαρρύθμιση των δρόμων, με τα ωραία πάρκα, με τις ωραίες πλατείες, με τις βιτρίνες των κα-

ταστημάτων, με την αρχιτεκτονική των οπιτιών.

Ενεργητικά επιδρά χρησιμοποιώντας ποικίλα παιδαγωγικά μέσα, όπως είναι η τηλεόραση, η αφίσα, ο καραγκιόζης, το κουκλοθέατρο, η βιβλιοθήκη και το μουσείο.

Ο φυσικός κόσμος

Όταν λέμε φύση εννοούμε το γεωγραφικό και κλιματολογικό χώρο όπου ενεργεί ο άνθρωπος. Αυτός διαφέρει από τόπο σε τόπο. Η φύση επηρεάζει σημαντικά τη μορφή της τέχνης. Τα έργα των Ελλήνων ζωγράφων όπως του Παρθένη και του Παπαλουκά είναι επηρεασμένα από την ελληνική φύση. Το ίδιο συμβαίνει και με τους καλλιτέχνες άλλων χωρών.

Ένας σημαντικός τρόπος, που μας βοηθάει να καλλιεργήσουμε την αισθητική ευαισθησία των νηπίων, είναι να τα φέρουμε σε επαφή με τη φύση (Τρούλης Γ.Μ., 1991). Η φύση τα βοηθάει να αποκτήσουν εμπειρίες που τροφοδοτούν τη φαντασία τους και τα επηρεάζει στο θέμα της ελεύθερης ζωγραφικής τους. Τα νήπια δεν αντιγράφουν τη φύση. Η ζωγραφική τους δεν είναι δεξιοτεχνία, είναι λειτουργία πνευματική. Αναδημιουργούν τη φύση μέσα από μια σειρά ψυχικών και πνευματικών διεργασιών (Κάνιστρα Μ., 1991).

Η ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων είναι υποκειμενική γιατί τα πρότυπά τους δεν υπάρχουν στη φύση (Παπανούτσος Ε.Π., 1956). Οι ζωγράφοι και τα νήπια δεν αντιγράφουν τα χρώματα της φύσης. Ακόμη κι αν αυτό το προσπαθούσαν, η μίμησή τους θα ήταν υπο-

δεέστερη λόγω του περιορισμού των χρωμάτων της ζωγραφικής (Sargent W., 1987).

Διερεύνηση του θέματος

Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να δούμε αν οι παράγοντες αγωγής: οικογένεια, νηπιαγωγείο, κοινωνία και φυσικός κόσμος επηρεάζουν το θέμα της ελεύθερης ζωγραφικής των νηπίων.

Υποθέσεις

Πιστεύω ότι η οικογένεια ως πρωτογενής παράγοντας αγωγής, αλλά και το νηπιαγωγείο, η κοινωνία και ο φυσικός κόσμος, ως δευτερογενείς παράγοντες, επηρεάζουν σημαντικά τη ζωγραφική θεματολογία των νηπίων.

Περιγραφή της έρευνας

Η έρευνα έγινε σε 1/θ νηπιαγωγείο του 5ου Γραφείου Π.Ε. νομού Αιτωλοακαρνανίας. Το νηπιαγωγείο ανήκει σε κοινότητα. Είναι κοντά σε αστικό κέντρο. Απέχει από τη θάλασσα 4 χιλιόμετρα. Στεγάζεται σε λυόμενο οίκημα. Είναι δίπλα στο Δημοτικό σχολείο της κοινότητας, με το οποίο μοιράζονται την ίδια αυλή. Έχει 15 νήπια ηλικίας 3 ½ - 5 ½ ετών. Η νηπιαγωγός υπηρετεί 15 χρόνια στο νηπιαγωγείο τους.

Υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για τη ζωγραφική

Μαρκαδόροι, κηρομπογιές, δακτυλομπογιές, νερομπογιές, κόλλες πολυγράφου, χαρτί του μέτρου, κλαδιά ελιάς, ρολά από χαρτί υγείας και μπουκάλια πλαστικά από οινόπνευμα.

Τρόπος εργασίας στην τάξη

Τις πρώτες ημέρες τα νήπια ζωγράφιζαν με υπόδειξη της νηπιαγωγού, χωρίς αυτή να καθορίζει το θέμα. Ύστερα τελείως ελεύθερα. Σύμφωνα με τη βιωματική επικοινωνιακή διδασκαλία τα νήπια στην αρχή ζωγράφιζαν με μαρκαδόρους πάνω σε χαρτί πολυγράφου (τρόπος γνωστός από τα σπίτια τους). Ύστερα με δακτυλομπογιές, κηρομπογιές, κλαδιά ελιάς και με μπουκάλια πλαστικά από οινόπνευμα πάνω σε χαρτί του μέτρου. Προηγήθηκε η λεπτή κινητικότητα (ζωγραφική με μαρκαδόρους) και ακολούθησε η αδρή κινητικότητα (ζωγραφική με παλάμες, δάκτυλα σε μεγάλες επιφάνειες).

Συλλογή στοιχείων

Η έρευνα άρχισε στις 12-9-'94 και τελείωσε στις 16-12-'94. Στο νηπιαγωγείο δούλεψα με τη νηπιαγωγό μέχρι τέλος Σεπτεμβρίου και ύστερα πήγαινα μία φορά την εβδομάδα. Επειδή γνωρίζαμε ότι η σκέψη των νηπίων είναι ανιμιστική και έχουν την τάση να σχολιάζουν τις ζωγραφιές τους διαφορετικά από τη μια στιγμή στην άλλη (NTE Merentie F., 1981), προσπαθήσαμε να γράψουμε

τα κείμενα των έργων τους, όπως τα έλεγαν αυτά τη στιγμή που ζωγράφιζαν.

Οι ζωγραφίες, τριακόσιες συνολικά (15 νήπια x 20 ζωγραφίες για κάθε νήπιο = 300), συγκεντρώθηκαν σε ντοσιέ και κωδικοποιήθηκαν ανάλογα με το περιεχόμενό τους στον παρακάτω πίνακα.

Ανάλυση στοιχείων

Η διατύπωση των κατηγοριών οικογένεια, νηπιαγωγείο, κοινωνία και φυσικός κόσμος, ως παράγοντες αγωγής που επηρεάζουν τα νήπια στην επιλογή θέματος για ελεύθερη ζωγραφική, στηρίχθηκε στην παιδαγωγική θεωρία, ότι οι παράγοντες αυτοί παίζουν σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη των ψυχοσωματικών δυνάμεων και ικανοτήτων και γενικά για την καθόλου αγωγή του αναπτυσσόμενου ανθρώπου. Η ανάλυση των στοιχείων έγινε με γραφική παράσταση, χρησιμοποιώντας το ακιδωτό διάγραμμα για κάθε νήπιο.

Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν

από αυτή την έρευνα έχουν ως εξής:

Πρώτο οικογένεια και ακολουθούν νηπιαγωγείο, φυσικός κόσμος και κοινωνία. Ο φυσικός κόσμος κατέχει την τρίτη θέση, γιατί ο τόπος διαμονής των νηπίων τούς επέτρεπε να έρχονται σε άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον.

Η κοινωνία κατέχει την τέταρτη θέση, γιατί οι γονείς τους ήταν εργάτες και γεωργοί. Δεν χρησιμοποιούσαν σαν μέσο αγωγής των παιδιών τους το βιβλίο, τις επισκέψεις στα μουσεία και τις βιβλιοθήκες δεν τις θεωρούσαν απαραίτητες.

Τα νήπια δεν παρακολουθούσαν συχνά τηλεόραση, γιατί είχαν τη δυνατότητα να παίζουν στις αλάνες.

Προτάσεις

Η ελεύθερη ζωγραφική των νηπίων, όσο ταπεινή και να φαίνεται στα μάτια των ενηλίκων, είναι η προσωπική δημιουργία τους, είναι ένας μαγικός κόσμος από εικόνες που καθρεπτίζουν τα ίδια τα νήπια.

Προς τους γονείς, τους νηπιαγωγούς και την κοινωνία θα μπορούσα να διατυπώσω μερικές προτάσεις. Αυτές είναι οι παρακάτω:

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΑ ΝΗΠΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ	ΑΠΟΛΥΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ f	ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ rf (%)
Οικογένεια	160	53,33
Νηπιαγωγείο	55	18,33
Κοινωνία	34	11,33
Φυσικός κόσμος	51	17
Σύνολο	300	100

Προς τους γονείς

1. Να αφήνουν τα παιδιά τους ελεύθερα να αναπτύσσουν την πρωτοβουλία, τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

2. Να ενθαρρύνουν τον πειραματισμό τους.

3. Να μην επεμβαίνουν στη ζωγραφική τους προβάλλοντας δικά τους πρότυπα.

4. Να καλλιεργούν τις αισθήσεις και την παρατηρητικότητα τους με την κατάλληλη διακόσμηση του σπιτιού.

Προς τους νηπιαγωγούς

1. Να καλλιεργούν τη διάθεση των νηπίων για έρευνα, επινόηση, εφεύρεση και δημιουργικότητα μέσα από τη χρήση πολλών υλικών.

2. Να ενθαρρύνουν την πρωτοβουλία και την ελεύθερη έκφραση των βιωμάτων τους.

3. Να μην προβάλλουν πρότυπα ζωγραφικής.

4. Να συμμετέχουν όλα τα νήπια στις εκδηλώσεις του νηπιαγωγείου.

5. Να καλλιεργούν τη φαντασία και την καλαισθητική τους ευαισθησία μέσα από ένα όμορφο περιβάλλον.

Προς την κοινωνία

1. Να εκπαιδεύει τους γονείς για την ανατροφή των παιδιών τους.

2. Να ιδρύει ειδικά παιδικά τμήματα στις βιβλιοθήκες και στα μουσεία.

3. Ειδικοί να ελέγχουν τις ταινίες που θα προβάλλονται στην τηλεόραση για τα παιδιά και γενικά τα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης (έντυπα).

4. Να φροντίζει τα πάρκα, τους δρόμους, τις πλατείες και την αρχιτεκτονική των σπιτιών.

5. Να προβάλλει και να επιδοτεί το θέατρο σκιών και το κουκλοθέατρο.

6. Οι γονείς, οι νηπιαγωγοί και η πολιτεία να βοηθούν τα νήπια να αγαπούν το φυσικό περιβάλλον, που αποτελεί τον κύριο παράγοντα της επιβίωσής τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρόνικος, Μ. (1986). *Ο Πλάτων και η τέχνη*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα.
- Γενειατάκη-Αρβανιτιδου, Ε. (1981). *Καθημερινές δραστηριότητες στο Νηπιαγωγείο*, Εκδόσεις Δίπτυχο, Αθήνα.
- Γεωργίου, Θ. (1989). *Σε τι χρησιμεύει η αισθητική*, Σμίλη, Αθήνα.
- Goodnow, J. *Τα παιδιά σχεδιάζουν*, Μετάφραση Κουλουμπή-Παπαετροπούλου Κυριακή, Εκδόσεις Επ. Π. Κουτσομπός, Α.Ε.
- Γουίν, Μ. *Τηλεόραση, ένας ξένος στο σπίτι*, Μετάφραση από το Αγγλικό Τοαλική Πολυξένη, Εκδόσεις Ακρίτας.
- Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή», τόμος 10ος.
- Ευρυγένης, Κ. (1968). *Ιχνογραφία, χειροτεχνία σε νέες βάσεις*, Β' Έκδοση, Αθήνα.
- Καλούδη-Αντωνοπούλου, Ου. *Η αισθητική αγωγή του παιδιού*, Εκδόσεις Δίπτυχο.
- Κάνιστρα, Μ. (1991). *Η σύγχρονη εικαστική αγωγή στο σχολείο*, Εκδόσεις Σμίλη, Αθήνα.
- Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π. *Νηπιαγωγική*, Τόμος 1, 2, 3, Αδελφοί Βλάσση.
- Μαγουλιώτης, Α. Ν. (1989). *Αρχή του Σχεδίου και μέσα έκφρασης*, Τόμος Α, Gutenberg, Αθήνα.
- Μαζαράκη, Κ. (1992). *Η ζωγραφική των σπηλαίων. Η ζωγραφική στην προσχο-*

- λική ηλικία, Αθήνα.
- Μουζάκης, Τ. (1987). *Ειδική διδακτική ζωγραφικής*, Αθήνα.
- Μουρέλος, Γ. Ι. (1985). *Θέματα αισθητικής και φιλοσοφίας της Τέχνης*, Τόμος δεύτερος, Οι κοινωνικές βάσεις των Καλών Τεχνών, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα.
- Μπέλλας, Θ. (1975). *Το ιχνογράφημα ως μέσο διαγνωστικό της προσωπικότητας*, Εκδόσεις Ηράκλειτος, Αθήνα.
- Μυταράς, Δ. (1989). *Μη μιλάς πολύ για τέχνη...*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Ντε Μερντιέ, Φ. (1981). *Το παιδικό σχέδιο*, Μετάφραση Ψυχογιός Δημήτρης, Εκδόσεις Υποδομή, Αθήνα.
- Ντιούι, Τζ. *Το σχολείο που μ' αρέσει*, Μετάφραση Μιχαλοπούλου Μόσχα, Εκδόσεις Γλάρος.
- Παπανούτσος, Ε.Π. (1956). *Αισθητική*, Τρίτη Έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα.
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1974). *Στατιστική εφηρμοσμένη εις τα επιστήμας της συμπεριφοράς*, Τόμος Α', Περιγραφική Στατιστική, Ιωάννινα.
- Read, Η. (1984). *Η τέχνη σήμερα*, Μετάφραση Κούρτοβικ Δημοσθένη, Κάλβος, Αθήνα.
- Sargent, W. (1987). *Το χρώμα στη φύση και στην τέχνη*, Μετάφραση Καλκάνη Ελένη, Κάλβος, Αθήνα.
- Stahel, N. (1987). *Το σχέδιο ως έκφραση ψυχικών τραυμάτων*, Μετάφραση Λαμπράκη-Παγανού Αλεξάνδρα, Επικαιρότητα.
- Τρούλης, Γ. Μ. (1991). *Η αισθητική αγωγή του παιδιού στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*, Τρίτη έκδοση, Αθήνα.
- Τσαρδάκης, Δ. (1993). *Η γένεση του κοινωνικού ανθρώπου*, Τρίτη έκδοση, συμπληρωμένη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο*, Βιβλίο νηπιαγωγού, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα.
- Frey, K. (1986). *Η μέθοδος Project*, Μετάφραση Μάλλιου Κλεονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Χαραλαμπίδης, Ι. Ν. (1973). *Γενική παιδαγωγική*, Έκδοση δεύτερα, Αθήνα.
- Χρυσοφίδης, Κ. (1994). *Βιομαθητική - Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Guttenberg, Παιδαγωγική Σειρά, Αθήνα.

Περιοδικά

- Βιγγόπουλος, Η. Σκέψεις γύρω από την διακόσμηση της αίθουσας του Νηπιαγωγείου, *Στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τεύχος 2, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 79 - 80.
- Βιγγόπουλος, Η. Η σημασία της αισθητικής αγωγής στο Νηπιαγωγείο, *Στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τεύχος 3, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 100 - 108.
- Βιγγόπουλος, Η. Εξέλιξη του παιδικού σχεδίου, *Στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τεύχος 3, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 128 - 130.
- Βιγγόπουλος, Η. Η τεχνική κατάρτιση των νηπιαγωγών μας, *Στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τεύχος 6, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 269 - 270.
- Garaudy-Vialatte, Η. Μερικά προβλήματα που ανακινούνται από την αισθητική αγωγή στο νηπιαγωγείο, *Στο Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος

- 3ος, 1976, Εκδόσεις Δίπτυχο, Τεύχος 1 σελ. 38 - 40, Τεύχος 2 σελ. 87 - 89, Τεύχος 3 σελ. 135 - 136, Τεύχος 4 σελ. 269 - 270, Τεύχος 7 σελ. 321 - 322, Τεύχος 8 σελ. 372 - 375, Τεύχος 9 σελ. 410 - 414, Τεύχος 10 σελ. 468 - 470.
- Godet, C. Το παιδί και η τηλεόραση, Μετάφραση Βασδέκης Γ.Α., Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος 3ος, 1976, Εκδόσεις Δίπτυχο, Τεύχος 6 σελ. 276 - 278, Τεύχος 7 σελ. 323 - 326.
- Δόξας, Α. Η παιδική ζωγραφική και οι μορφές του Πριμιτιβισμού, Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος 7ος, 1980, Τεύχος 1 - 2, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 60 - 63.
- Μαρτινκόφσκαγια, Τ. Τα κοινωνικά συναισθήματα και η ανάπτυξή τους στην προσχολική ηλικία, Μετάφραση Βαγενάς Ελισσαίος, Λαλάκου Μάρθα, στην *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, Τεύχος 30, 1995, Εκδόσεις Κασιτανιώτη σελ. 24 - 27.
- Monne, G. Το παιδί και η τέχνη, Μετάφραση Φιλίππου Μάρω, Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τεύχος 5 - 6, 1981, Εκδόσεις Δίπτυχο, σελ. 256 - 258.
- Μπενέκος, Α. Π. Μορφές αισθητικής αγωγής, Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος 6ος, 1979, Εκδόσεις Δίπτυχο, Τεύχος 1 σελ. 39 - 45, Τεύχος 2 σελ. 83 - 88, Τεύχος 3 σελ. 126 - 130, Τεύχος 4 σελ. 178 - 181, Τεύχος 5 σελ. 221 - 226, Τεύχος 6 σελ. 265 - 273, Τεύχος 7 σελ. 324 - 328, Τεύχος 8 σελ. 364 - 368, Τεύχος 10 σελ. 462 - 471.
- Μπενέκος, Α. Π.: Το εικονογραφημένο βιβλίο, Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος 7ος, 1980, Εκδόσεις Δίπτυχο, Τεύχος 7 - 8 σελ. 347 - 357, Τεύχος 9

- 10 σελ. 453 - 469.

Πατρώνης, Τ. Τοπολογικοί χώροι και διατήρηση τοπολογικών σχέσεων στο παιδικό σχέδιο. Στο *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, Τόμος 11ος, 1984, Τεύχος 2 σελ. 253 - 262.

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να εξετάσει κατά πόσο οι κυριότεροι παράγοντες αγωγής: οικογένεια, σχολείο, κοινωνία και φυσικός κόσμος επηρεάζουν την επιλογή θέματος των νηπίων για ελεύθερη ζωγραφική. Η έρευνα έγινε σε 1/θ Νηπιαγωγείο του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Το δείγμα αποτελείται από 15 νήπια ηλικίας 3 ½ - 5 ½ ετών. Οι ζωγραφίες που συγκεντρώθηκαν είναι τριακόσιες. (15 νήπια x 20 ζωγραφίες = 300). Η ανάλυση των στοιχείων έγινε με γραφική παράσταση, χρησιμοποιώντας το ακιδωτό διάγραμμα για κάθε νήπιο. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν είναι ότι η οικογένεια κατέχει την πρώτη θέση και ακολουθούν νηπιαγωγείο, Φυσικός κόσμος και κοινωνία.

Summary

This study states the influence of the training factors: family, kindergarten, society and physical environment, on the kindergarten student's selection of the topic for free drawing.

This study was conducted at the kindergarten of the fifth office of the state of Aitolokarnania.

The sample consists of 15 kindergarten students ages 3 1/2-5 1/2 years old. The kindergarten teacher had

15 years of experience at this school. There are a total of 300 drawings (15 students x 20 drawings per student). The study began on September 12, 1994 and was completed on December 16, 1994.

The art work was categorised according to the content. The content was recorded by the kindergarten teacher, the moment the students were

drawing and freely communicating about their art work.

Λέξεις-Κλειδιά

1. Παράγοντες αγωγής: οικογένεια, νηπιαγωγείο, κοινωνία και φυσικός κόσμος.
2. Ελεύθερη ζωγραφική.
3. Θέμα.